

Hammerfest kommune

Økonomisk handlingsrom mot 2030

Behovskorrigert KOSTRA-analyse av en petroleums-vertskommune som i to tiår brukte en uvanlig fet Melkøya-eiendomsskatt til å bygge opp et høyt tjeneste- og anleggsnivå over behov på nesten alt — og som lånefinansierte så tungt i de samme gode årene at rentesjokket sendte den i ROBEK. Ett funn skiller seg ut: gjelda, ikke skattesvikt, er den reelle krsedriveren.

167,4 %

netto lånegjeld — blant landets høyeste; sammen med rentesjokket den reelle krsedriveren (kap. 3)

+132,6 mill

pleie og omsorg over behovsnivå (2025) — høyest av sektorene, finansiert av Melkøya-skatten (kap. 2, 4)

~200 mill/år

Melkøya-eiendomsskatt (~2 mrd samlet) — forklaringen på over-behov på nesten alt; nå fallende til ~170 (kap. 2, 5)

0,9 %

netto driftsresultat 2025 — tynt; ut av ROBEK 8. jan. 2025, men marginene er svært små (kap. 3)

Sammendrag for kommunestyret: rik på petroleumsskatt, tyngtet av gjeld

VISER Hammerfest driver i 2025 **nesten alle store tjenester over behovsnivå**: pleie og omsorg +132,6 mill, kommunehelse +50,9 mill, grunnskole +39,2 mill, barnehage +38,6 mill og administrasjon +21,6 mill. Det **eneste klare unntaket er sosial: –8,0 mill under behov** (mindre under enn –13,0 i 2024). Samtidig er finansen presset: netto lånegjeld 167,4 %, netto driftsresultat kun 0,9 %, disposisjonsfond 6,2 %. Kommunen var inne i ROBEK og ble meldt ut 8. januar 2025.

TOLKNING Hammerfest er en petroleums-vertskommune som i to tiår har brukt en **uvanlig fet Melkøya-eiendomsskatt** (~200 mill/år, ~2 mrd samlet) til å bygge opp et gjennomgående høyt tjeneste- og anleggsnivå — «man ble rik og måtte bruke pengene raskt». Det høye nivået er **villet og petroleumsfinansiert**, ikke et regnefeil. Men driveren bak ROBEK-runden er **ikke skattesvikt, men gjeld**: rentene steg fra ~21 mill (2021) til ~141 mill (2024), et daglig overforbruk på ~400 000 kr — fra de samme gode årenes lånefinansierte utbygging. Den langsiktige risikoen er at hele nivået hviler på **én skattyter** (Snøhvit/Equinor) med fallende takstgrunnlag.

2024 → 2025-utviklingen. Med reviderte 2025-tall ligger behovsbildet fortsatt høyt over på nesten alt: pleie og omsorg gikk fra +135,2 til +132,6 mill, grunnskole holdt seg på +39,0 → +39,2.

Kommunehelse steg kraftig (fra +32,5 til +50,9) og **barnehage løftet seg** (fra +26,4 til +38,6). Administrasjon falt (fra +35,8 til +21,6) og barnevern dempet seg (+14,7 → +9,6). Sosial er fortsatt eneste sektor under behov, men mindre under (–13,0 → –8,0). 2025 er hovedåret; 2024 vises som sammenligning.

AVVIK MOT BEHOV, MILL KR/ÅR	PLO	GRUNNSK.	BARNEH.	KOM.HELSE	SOSIAL	BARNEV.	ADM.
2024 (revidert)	+135,2	+39,0	+26,4	+32,5	–13,0	+14,7	+35,8
2025 (revidert)	+132,6	+39,2	+38,6	+50,9	–8,0	+9,6	+21,6

Hovedbildet i fem punkter

- Melkøya-skatten finansierer alt-over-behov** — ~200 mill/år i eiendomsskatt fra Equinors anlegg er forklaringen på at PLO, kommunehelse, grunnskole, barnehage og administrasjon alle ligger over behov (kap. 2).
- Gjelda er den reelle krsedriveren** (167,4 %, 3,5–4 mrd) — rentene steg fra 21 til 141 mill (2021→2024); det var dette, ikke skattesvikt, som utløste ROBEK (kap. 3).
- PLO-paradokset** — høyest over behov (+132,6), men ~160 ledige stillinger fylt med overtid/vikarbyrå og sykefravær 8,6 %: høye kroner er delvis dyre kroner (kap. 4).
- Spredt arktisk struktur** — ~10 skoler i en øy-/fjordkommune løfter grunnskole og kommunehelse over behov, uavhengig av rausheten fra Melkøya (kap. 4).
- Fallende takstgrunnlag** — retaksering av anleggsbyggene kostet 30 mill/år (~200 → ~170 mill); hele nivået hviler på én skattyter med avtagende takst (kap. 5).

Det viktigste skillet i rapporten. Hammerfest har ikke primært et utgiftsproblem som skyldes svikt i inntektene — det høye tjenestenivået er villet og finansiert av Melkøya-skatten. Spørsmålet kommunestyret bør stille er todelt: **hvor lenge** holder skattegrunnlaget (én skattyter, fallende takst), og **hvor mye** av det høye PLO-nivået er dyre kroner (overtid/innleie) snarere enn mer tjeneste. Kommunens egen ledelse formaner nøkternhet tross ROBEK-utmeldingen.

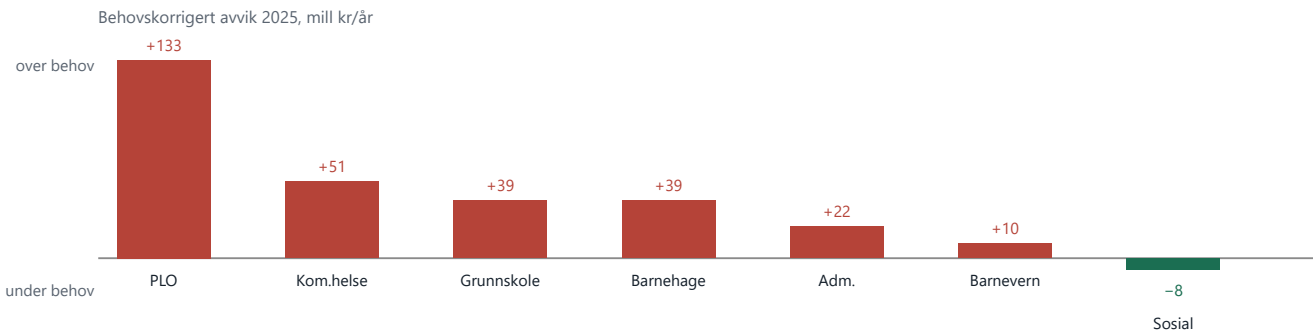
Sammenligningsgrunnlag for PLO-brutto: landssnitt (Landet uten Oslo). Behovskorrigerings mot Grønt hefte-kriteriene. Kapittel 6 dokumenterer metode, kilder og forbehold — herunder petroleumsskatt-tallene.

1 · Det behovskorrigerte bildet: nesten alt over behov, ett unntak

VISER Korrigert for utgiftsbehovet i inntektssystemet (Grønt hefte) driver Hammerfest i 2025 nesten alle sektorer over behovsnivå. Det eneste klare unntaket er sosial, som ligger under behov:

SEKTOR	AVVIK MILL 2025	AVVIK MILL 2024	RETNING
Pleie og omsorg	+132,6	+135,2	over behov, høyest
Kommunehelse	+50,9	+32,5	over behov, økende
Grunnskole	+39,2	+39,0	over behov, stabilt
Barnehage	+38,6	+26,4	over behov, økende
Administrasjon	+21,6	+35,8	over, men avtagende
Barnevern	+9,6	+14,7	over, avtagende
Sosial	-8,0	-13,0	eneste under behov, mindre under

2025 hovedår (reviderte tall, kommunekonsern); 2024 som sammenligning. Forventet = behovsindeks × landssnitt; positivt avvik = over behovsnivå. Folketall-nevner 2025 = 11 391.

TOLKNING Dette er det motsatte mønsteret av en disiplinert lavkostkommune: seks av sju sektorer ligger over behov, de tyngste (PLO, kommunehelse) klart over. Men det er *ikke* bredt og uforklart overforbruk — det er et villet, petroleumsfinansiert høyt tjenestenivå (kap. 2), forsterket av smådriftsulemper i en spredt arktisk struktur (kap. 4). «Ostehøvel» er likevel ikke svaret: det reelle spørsmålet er hvor robust finansieringen er når takstgrunnlaget faller og gjelda binder budsjettet. Den ene anomalien (sosial under behov, kap. 2) er der staten finner svikt — samme mønster som i Asker.

To kvalitative forbehold til behovsbildet. Drift over behov kan være villet, finansiert raushet *eller* dyre kroner. KomRev NORDs forvaltningsrevisjon av pleie og omsorg fant at kommunen mangler flere elementer i et helhetlig styringssystem/internkontroll — konsistent med at deler av PLO-nivået er dyre kroner (overtid/innleie), ikke bare mer tjeneste (kap. 4). Grunnskolen leverer samtidig solide resultater (grunnskolepoeng 39,6), som demper bildet av at over-behov-nivået i seg selv er problematisk.

2 · Melkøya-eiendomsskatten: forklaringen på alt-over-behov

VISER Equinors gassanlegg på Melkøya (Hammerfest LNG / Snøhvit, produksjon fra 2007) har siden oppstarten gitt Hammerfest om lag **200 mill kr/år i eiendomsskatt** fra verk og bruk — «nærmest to milliarder kroner» samlet. I VISER ligger samtidig PLO +132,6 mill, kommunehelse +50,9, grunnskole +39,2, barnehage +38,6 og administrasjon +21,6 over behov. Disse pengene finansierte ambisiøse investeringer: Arktisk kultursenter, nye skoler og et høyt driftsnivå over hele linjen.

TOLKNING Mekanismen oppsummeres treffende av et kommunestyremedlem: «**man ble rik og måtte bruke pengene raskt**». Dette er kjernen i Hammerfests økonomiske personlighet — en liten arktisk kommune med en industriskatteinntekt få andre norske kommuner kan matche, og et tjeneste- og anleggsnivå bygd deretter. Det er forklaringen på hvorfor nesten alle sektorer ligger godt over behovsnivå. Over-behov-nivået er altså et **petroleumsfinansiert prioriteringsvalg**, ikke et uttrykk for ineffektivitet eller manglende styring.

Hvorfor dette er rapportens hovedfunn. I de fleste kommuneanalyser leter man etter *hvorfor* en kommune bruker mer enn behovet tilsier. I Hammerfest er svaret entydig og dokumentert: en uvanlig fet, stedbunden industriskatt. Det betyr at over-behov-avviket på PLO, kommunehelse, grunnskole, barnehage og administrasjon i stor grad er *finansiert raushet* — et villet høyt nivå — og at det ikke uten videre kan «kuttet ned mot behovet» uten politisk å velge bort det nivået Melkøya-pengene gjorde mulig.

Sosial — den ene sektoren under behov

VISER Sosial er den **eneste sektoren under behovsnivå** i Hammerfest: –8,0 mill i 2025 (mindre under enn –13,0 i 2024). I en kommune som ellers ligger over behov på alt, bryter sosial mønsteret motsatt vei.

NAV-tilsyn 2023 = lovbrudd. Landsomfattende tilsyn med NAV Hammerfest-Måsøy (april 2023) konstaterte **lovbrudd** på sosialtjenesteloven, forvaltningsloven og kommuneloven: «Det mangler en helhetlig kartlegging av familiens situasjon og behov», og «Kommunen sine styringstiltak sikrer ikke at familiens behov blir kartlagt». Dette er det *eneste klare statlige lovbruddet* i grunnlaget, og det treffer nettopp den eneste sektoren under behov — samme mønster som i Asker: sosialtjenesten har tilsynsmessig stått svakere enn de øvrige tjenestene.

LAG 1 Gulvet er sosialtjenesteloven. Sosialhjelp er en rettighetsbasert ytelse; at sektoren ligger under behov kan ikke leses som «innsparing», og tilsynsfunnet fra 2023 skjerper dette — forsvarlig kartlegging av barns behov er et lovkrav, ikke et innsparingsobjekt. At sosial er den ene sektoren under behov i en ellers raus kommune bør derfor leses som et **styrings- og kartleggingsproblem**, ikke som ønsket nøysomhet.

3 · Gjeld og ROBEK: den reelle krsedriveren — ikke skattesvikt

% AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER	2025	REFERANSE / KOMMENTAR
Netto lånegjeld	167,4	blant landets HØYESTE — 3,5–4 mrd kr samlet
Netto driftsresultat	0,9	tynt; under TBU-anbefaling 1,75
Disposisjonsfond	6,2	magert — liten buffer mot svikt
Sykefravær (legemeldt, ansatte)	8,6	over landssnitt 7,7 % (jf. kap. 4)

Reviderte tall (KOSTRA, kommunekonsern). Gjeld 3,5–4 mrd kr; rentekostnader fra ~21 mill (2021) til ~141 mill (2024).

Rentesjokket — det viktigste finanstallet. Hammerfest har en samlet gjeld på **3,5–4 mrd kr** (VISER: netto lånegjeld 167,4 %). Rentekostnadene **eksploderte fra ~21 mill (2021) til ~141 mill (2024)** — et daglig overforbruk på ~400 000 kr. Gjelda stammer fra de SAMME gode årene: petroleumsinntektene utløste et høyt investeringsnivå (skoler, kultursenter, anlegg) som ble lånefinansiert *i tillegg til* den løpende eiendomsskatten. Da renta steg, slo det dobbelt. Kommunedirektør Elisabeth Paulsen: «det kommer til å gjøre vondt».

VISER Hammerfest leverte **underskudd på 137 mill i 2023**. Statsforvalteren meldte kommunen inn i ROBEK fordi den ved behandlingen av budsjett/økonomiplan 2024–2027 hadde vedtatt uspesifiserte innsparinger (20 mill i 2024, 40 mill årlig 2025–2027) uten å fordele kuttene på budsjettrammene slik kommuneloven krever. Etter et nytt flertallsstyre og vedtatt budsjett «i balanse» ble kommunen **meldt ut av ROBEK 8. januar 2025**.

TOLKNING Det avgjørende poenget er at **driveren bak krisen ikke er skattesvikt, men gjeld**. Inntektssiden er fortsatt fet av Melkøya-skatten; det er renteutgiftene som legger beslag på en uforholdsmessig stor del av budsjettet. Da staten i revidert nasjonalbudsjett «drysset millioner» og ga Hammerfest ~30 mill ekstra (2025), måtte kommunen likevel kutte ~75 stillinger og fjerne 28 årsverk — fordi problemet ikke er for lave frie inntekter. ROBEK-utmeldingen er reell, men marginene er tynne: VISER bekrefter NDR 0,9 % og disposisjonsfond 6,2 %.

ROBEK-paradokset. Hammerfest gikk i ROBEK *i de samme årene* som petroleumsskatten gjorde den rik. Det er ikke en fattig kommune som ikke fikk endene til å møtes — det er en rik kommune som lånte tungt mot framtidige inntekter og ble tatt igjen av rentesjokket. Ledelsen formaner nøkternhet: «Vi er ikke helt ferdige ennå. Vi har fortsatt utfordringer med et svært stramt budsjett for 2025 og fortsatt høye renteutgifter.»

4 · Pleie og omsorg: dyre kroner og spredt arktisk struktur

VISER Hammerfests PLO-brutto er **48 792 kr/innb** i 2025, og PLO ligger 132,6 mill over behov (kap. 1) — høyest av alle sektorene. Drill-down på funksjon og art:

PLO-STRUKTUR 2025	KR/INNB	ARTER / NØKKELTALL 2025	VERDI
SUM PLO brutto	48 792	Lønn, kr/innb	39 400
— Institusjon (253+261)	23 824	Kjøp fra private, kr/innb	2 918
— Hjemmebaserte (254+257+258)	24 231	Refusjon ressurskrevende, kr/innb	5 178
herav bofellesskap (257)	15 770	Brutto per institusjonsplass, kr	2 878 140
		Andel 80+ langtidsopphold	8,5 %

Landssnitt PLO netto (Landet uten Oslo): 2024 27 195 → 2025 28 582. Folketall-nevner 2025 = 11 391.

TOLKNING To trekk peker seg ut. For det første er **institusjonsdriften dyr per plass** (~2,88 mill/plass) ved relativt høy andel langtidsplasser (8,5 %), og lønnsandelen er svært høy (39 400 kr/innb). For det andre demper refusjonen for ressurskrevende brukere (5 178 kr/innb) netto. Det høye nivået er forenlig både med et villet, petroleumsfinsiert tjenestenivå (kap. 2) og med at en del av kronene er **dyre kroner** i en arktisk, rekrutteringssvak kommune.

PLO-paradokset: høyest over behov, men kan ikke bemanne. Selv om PLO ligger 132,6 mill over behov, beskriver kommunen en akutt bemanningskrise: **rundt 160 ledige stillinger** måtte fylles med dyr overtid og vikarbyrå. Ordføreren: «Vi mangler veldig mye kompetanse ... Dette gjør igjen at vi må bruke overtid og vikarbyrå.» Dette rimer med VISER: sykefravær **8,6 % mot landssnitt 7,7 %**, og refusjon ressurskrevende 5 178 kr/innb. De høye PLO- og kommunehelse-kronene er derfor **delvis dyre kroner** (overtid/innleie), ikke bare mange tjenester. KomRev NORDs forvaltningsrevisjon fant dessuten at kommunen mangler elementer i et helhetlig styringssystem i hjemmetjenesten. (Forbehold: KomRev NORD-rapporten lot seg ikke hente i fulltekst — se kap. 6.)

Spredt arktisk struktur — den andre forklaringen på over-behov

VISER Hammerfest (sammenslått med Kvalsund i 2020) har ~1 250 grunnskoleelever fordelt på **rundt 10 grunnskoler** spredt utover en øy-/fjordkommune — inkludert småsteder som Akkarfjord og Kvalsund. Grunnskole (+39,2 mill) og kommunehelse (+50,9 mill) ligger over behov.

TOLKNING Den desentraliserte strukturen er en **selvstendig forklaring** på over-behov på grunnskole og kommunehelse: smådriftsulemper i en arktisk, spredtbygd kommune gir høyere enhetskostnader uavhengig av rausheten finansiert av Melkøya. Samtidig er strukturen demografisk under press — kommunen venter **~20 % færre elever innen ti år** og har hyret BDO til å utrede ny skolestruktur. Kuttlistene rammer nettopp distrikts- og smådriftstjenester (5 barnehageavdelinger, salg av seks nedlagte distriktsskoler, hurtigbåtkutt), altså målrettet nedbygging av det over-behov-nivået VISER fanger opp.

5 · Handlingsrom: fallende takstgrunnlag og en strukturell nedtrappingsplikt

VISER En ny taksering av byggene på Equinors Melkøya-anlegg (2020/2021) kostet kommunen **30 mill kr i årlig tap** — eiendomsskatten fra anlegget falt fra ~200 mot **~170 mill kr/år**. Samtidig kuttet kommunen ~75 stillinger / 28 årsverk i 2025 og fikk ~30 mill ekstra i statlige overføringer som ikke dekker gjelda.

TOLKNING Retakseringen er den mest direkte illustrasjonen av Hammerfests strukturelle sårbarhet: tjenestenivået i VISER (alle sektorer over behov) hviler i stor grad på **én skattyter**, og selve takstgrunnlaget for verk og bruk avtar etter hvert som anlegget eldes og avskrives. Når Snøhvit-reservene tømmes og anleggsverdien faller videre — eller anlegget på sikt fases ut — forsvinner finansieringen bak et tjenestenivå som ligger 130+ mill over behov bare på PLO. Kommunen har en **strukturell nedtrappingsplikt** liggende foran seg.

Inntektssiden: hele nivået på én skattyter

	GREP	LAG	STATUS	FRIKSJON
I1	Melkøya-eiendomsskatt — ~170 mill/år, fallende takst på verk og bruk	Inntekt	innført, men avtagende	høy
S1	Nedtrapping av over-behov-nivået — skolestruktur, omsorgsplasser, distriktstjenester	Utgift	påbegynt (kuttlistre)	høy

VISER Hammerfest har allerede **full eiendomsskatt fra verk og bruk** — i motsetning til Asker er ikke inntektsopsjonen ubrukt; den er tvert imot maksimalt utnyttet og *fallende*. **TOLKNING** Det betyr at Hammerfests handlingsrom ligger i en helt annen ende enn Askers: ikke i en ubrukt inntektskilde, men i å **disiplinere ned** nettopp det høye nivået Melkøya-pengene bygde opp, før takstgrunnlaget faller videre. Kombinasjonen høyt nivå + spredt struktur + fallende barnetall + fallende eiendomsskatt er den langsiktige skvisen. Å skyve på nedtrappingen er ikke å bevare handlingsrom, men å låne fra et skattegrunnlag som uansett avtar.

Handlingsromslogikken. De store velferdstjenestene ligger over behov fordi Melkøya-skatten finansierte et høyt nivå — men finansieringen er stedbunden og avtagende. Det reelle valget står mellom (a) å trappe ned over-behov-nivået kontrollert mens takstgrunnlaget fortsatt er høyt, (b) å redusere gjelda for å frigjøre budsjett fra renteutgiftene, og (c) å fortsette på et nivå hele kommunen vet hviler på én skattyter. Dette er et **politisk valg om tempo**, ikke et identifiseringsproblem — nedtrappingsplikten er strukturell.

6 · Metode, kvalitetssikring og forbehold

VISER / TOLKNING-skillet

Gjennom hele rapporten skiller vi **VISER** (tall med kilde) fra **TOLKNING** (vurdering). De behovskorrigerede avvikene, PLO-drill-down, finansindikatorene og sykefraværstallet er VISER. Forklaringen på alt-over-behov (Melkøya-skatten), gjelds-/ROBEK-tolkningen, PLO-paradokset (dyre kroner) og vurderingen av den fallende takstens betydning er TOLKNING. Språkregelen er konsekvent: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «sløsning».

Kilder

- **SSB / KOSTRA** — reviderte 2025-tall, kommunekonsern (publisert 16.06.2026); behovskorrigerede avvik, PLO-funksjons- og artsdata, finansindikatorer, sykefravær.
- **Grønt hefte (KDD)** — utgiftsbehov/kostnadsnøkler for behovskorrigeringen.
- **KomRev NORD forvaltningsrevisjon** — pleie og omsorg / hjemmetjenesten: mangler i helhetlig styringssystem/internkontroll (sammendragstekst; fullrapport ikke hentet — se forbehold).
- **Helsetilsynet / Statsforvalteren** — NAV-tilsyn 2023 (lovbrudd: kartlegging av barns behov); beredskaps-/helseberedskapstilsyn 2024 (4 avvik); avlastningsbolig-tilsyn 2023 (ingen lovbrudd).
- **NRK Troms og Finnmark** og kommunens egne pressemeldinger — Melkøya-eiendomsskatt (~200 → ~170 mill), gjeld og renter, ROBEK inn/ut, kuttlistor, bemanningskrise.

Forbehold

1. **Petroleumsskatt-tallene (~170–200 mill)**. Stammer fra NRK og mediekilder, ikke kommunens eget budsjett — økonomiplan-PDF-ene returnerte binærinhold som ikke lot seg tekst-ekstrahere. Eksakt eiendomsskatt verk/bruk vs. bolig er ikke presist tallfestet mot KOSTRA.
2. **KomRev NORD-rapporten** lot seg ikke hente i fulltekst (sertifikatfeil/TLS-blokkering på komrevnord.no). Funnene bygger på sammendragstekst; konkrete anbefalinger og årstall bør verifiseres mot fullversjonen.
3. **Endelige 2024-/2025-regnskapstall** (NDR, disposisjonsfond i kroner) er ikke hentet fra årsmeldingen direkte; VISER-faktaarkets finanstall (NDR 0,9 %, dispfond 6,2 %, lånegjeld 167,4 %) er lagt til grunn.
4. **Equinors tidshorisont for Snøhvit-reservene og Melkøya-anleggets levetid/avskrivning** er ikke tallfestet — tidspunktet for når takstgrunnlaget faller vesentlig er en åpen, men avgjørende, variabel.
5. **Sammenslåingen med Kvalsund (2020)** er nevnt, men harmoniseringskostnader/distriktsskole-konsekvenser er ikke utdypet — kan være relevant for adm.- og skolenivå over behov.

Hva analysen bevisst ikke gjør. Den leser ikke over-behov-nivået som «sløsning» — det er villet, petroleumsfinsiert raushet. Den leser ikke ROBEK-runden som skattesvikt — driveren er gjeld og rentesjokk. Og den leser ikke sosial-avviket (eneste under behov) som ønsket nøysomhet — tilsynet peker på et kartleggingsproblem. Hovedfunnet — Melkøya-skatten som forklaring på alt-over-behov — og hovedrisikoen — fallende takstgrunnlag på én skattyter — er rapportens to viktigste lesninger.